

Toespraak van de plaatsvervangend Diecteur-generaal Rijkswaterstaat, dhr Th. Van de Gazelle bij de oplevering van het gerestaureerde praalgraf van Christiaan Brunings en Frederik Conrad in de ST. Bavokerk te Haarlem op vrijdagavond 22 augustus 2014.

Dames en heren,

Het is me een eer en een genoegen om vandaag met u de oplevering van dit prachtig gerestaureerde monument te mogen vieren. Dit is bovendien een goed moment om de bijzondere verdiensten van Christiaan Brunings en Frederik Conrad weer eens onder de aandacht te brengen. Zij waren de grondleggers van Rijkswaterstaat en van de waterbeheersing van dit land.

We staan er niet vaak bij stil, maar zonder dijken, dammen en stormvloedkeringen zou tweederde van ons land onder water staan. Nederlanders hebben hun land veroverd op het water. Weg- en waterbouwkundigen als Christiaan Brunings en Frederik Conrad hebben daar een doorslaggevende rol in gehad.

Om dat te illustreren neem u graag mee naar de situatie van ons land aan het einde van de 18^e eeuw. Nederland is in die tijd in crisis door grote waterstaatkundige problemen.

- De economie van ons land, die drijft op onze scheepvaart, raakt in het slop. De rivieren en havenmonden verzanden. Binnenvaartschepen kunnen niet langer aanmeren in de Hanzesteden.
- Ook de veiligheid van ons land is in het geding. De kust van ons land wordt steeds kwetsbaarder. De houten golfbrekers aan de buitenkant van de zeedijken raken kapot. Ze worden namelijk aangevreten door de verwoestende 'paalworm'.
- Bovendien raken de kronkelende rivieren in ons land 's winters verstopt. In de bochten van de rivieren hopen zich gigantische hopen kruierend ijs op. Die ijsmassa's drukken bijna elke winter de dijken kapot. Zodra in het voorjaar de dooi inzet, loopt het rivierengebied onder water.

Aan het einde van de 18^e eeuw wordt de situatie onhoudbaar. De politiek roept de hulp in van deskundige, vooruitstrevende waterbouwkundigen. Christiaan Brunings wordt gevraagd om de regie te nemen op het watermanagement van ons land. Daarmee wordt hij feitelijk de eerste Directeur-Generaal van Rijkswaterstaat.

Maar wie was die Christiaan Brunings eigenlijk? En waarom werd juist hij voor deze belangrijke opdracht benaderd? Daarover wil ik u nu kort iets vertellen.

Christiaan Brunings werd in 1736 geboren in het Duitse dorpje Neckerau. Hij raakt twintig jaar later in Nederland aan het werk in een azijnmakerij. Daar maakt hij kennis met Jan Noppen: de opzichter van het Hoogheemraadschap Rijnland. Brunings is geboeid door het werk van Noppen. Hij wordt diens leerling, en niet veel later trouwt hij met Jans dochter Catharina.

Jan ziet al snel dat Christiaan een bijzonder technisch inzicht heeft. Christiaan wordt de uitvinder van de stroomsnelheidsmeter: een belangrijk instrument om rivierwaterstroming te meten en te beheersen.

Als Jan Noppen 1765 overlijdt, wordt Christiaan diens opvolger als opzichter. Al snel wordt hij het hoofd van het hoogheemraadschap Rijnland. In die rol ontpopt hij zich als een vernieuwer, een denker een bemiddelaar. Die kwaliteiten vallen op in de wereld van de waterbouw. In 1769 wordt Brunings benoemd tot 'Inspecteur van 's lands rivieren'. Hij krijgt grote invloed op de Nationale waterhuishouding.

Brunings maakt optimaal gebruik van zijn invloed. Hij krijgt geld los van de regering voor grote waterbouwprojecten:

- Hij pakt het probleem van de dichtslibbende rivieren aan. Hij beweegt waterschappen en gewesten ertoe de rivieren in hun beheersgebied tijdig uit te baggeren en hun dijken in conditie te houden.
- En hij verbetert de afwatering van de rivieren door er bochten uit te halen en kanalen aan te leggen.
- Brunings' invloed reikt zelfs tot over de grens. In 1771 sluit hij het eerste internationale waterverdrag met Duitsland over de verdeling van het Rijnwater over de rivieren de Waal, de Nederrijn en de IJssel.

Ook Brunings zelf kreeg een pupil, in de persoon van de in 1770 geboren Willem Frederik Conrad. Hun relatie had veel weg van een vader-zoonrelatie. Conrad kwam in 1797 zelfs met zijn gezin bij Brunings inwonen in Spaarndam. Conrad maakte snel carrière binnen de waterstaat en zou uiteindelijk Brunings opvolgen in diens rol van DG Rijkswaterstaat.

Christiaan Brunings overleed in 1805 in Den Haag. Hij werd in deze Grote Kerk in Haarlem begraven. Daar werd hij al drie jaar later verenigd met zijn pupil. Willem Frederik Conrad overleed namelijk totaal onverwacht in 1808.

Uit respect voor hun verdiensten werd een grafmonument gemaakt: dit monumentale grafmonument, in deze grote kerk in Haarlem.

Hoewel Nederland in deze tijd weinig aandacht heeft voor oude helden, leven de namen van Brunings en Conrad ook op andere plaatsen voort. Allereerst in het watermanagement. Brunings en Conrad waren de grondleggers van het watermanagement zoals we het nu nog kennen. Een manier van watermanagent, waarbij we ruimte maken voor het afvoeren van het water en door 'mee te bewegen' met de natuurkrachten. Het huidige programma Ruimte voor de Rivier is daar een pakkend voorbeeld van.

Bovendien kenmerkt het huidige nationale waterbeleid zich door het zoeken van samenwerking en consensus tussen waterbeheerders. Net zoals Brunings en Conrad dat in hun tijd deden.

Ook op andere plekken komen we de namen van Brunings en Conrad tegen. In de collectie van het scheepvaartmuseum van Amsterdam is de beroemde ijsbreker en directievaartuig van Rijkswaterstaat, de 'SS Christiaan Brunings' te vinden. En momenteel is een tentoonstelling van vader en zoon Conrad gewijd in het spoorwegmuseum in Utrecht. Conrads zoon werd eveneens DG van Rijkswaterstaat en hij legde de eerste spoorweg van ons land aan tussen Haarlem en Leiden.

Binnen Rijkswaterstaat is het respect voor Christiaan Brunings als Directeur-Generaal groot. De grote vergaderzaal van het Rijkswaterstaatsbestuur draagt de naam 'Bruningzaal'. Bovendien heeft Rijkswaterstaat een hoge onderscheiding: de 'Bruningspenning'. Deze zilveren penning is bedoeld voor personen die een bijzondere verdienste hebben gehad voor Rijkswaterstaat.

Brunings en Conrad waren meesters in het beheersen van het water. Het is wrang dat juist het water hun praalgraf bedreigde. De heer de Jong heeft u zojuist boeiend geschetst welke moeite en inspanning het oplossen van dit watervraagstuk heeft gekost. De Vereniging vrienden van de grote kerk heeft zich in de afgelopen jaren uitgeput in het zoeken naar mogelijkheden om dit praalgraf te redden en de restauratie bekostigd te krijgen.

Namens Rijkswaterstaat dank ik u enorm voor uw bijdrage aan het behoud van dit bijzondere monument:

- Het markeert een stukje vaderlandse geschiedenis
- Het herinnert ons eraan dat we dit land samen moeten blijven verdedigen tegen het water.

- En het is één van de laatste tastbare herinneringen aan de grondlegger van mijn organisatie, Rijkswaterstaat.

Het doet me daarom veel plezier dat ik de vereniging, namens Rijkswaterstaat, de Bruningspenning mag toekennen. Ik verzoek de voorzitter van de vereniging, de heer Jean Laurey, naar voren te komen om deze penning in ontvangst te nemen.

Ik dank u wel.